Haçlıların Son Umudu: Moğollar

25.04.2018Bilen YILMAZ

Haçlıların Son Umudu: Moğollar

Çetrefilli geçen Haçlı Seferleri'nin arzu edilen başarıya ulaşması ve Kudüs bölgesinde bir Haçlı istikrarının oluşmasına dair planlar, dönem dönem sekteye uğruyor ve arzu edilen seyirde ilerlemiyordu. Anadolu ve Ortadoğu'daki denklem oldukça karışık bir durumdayken, Moğolistan'daki kabile yapılarında oluşan boşluğu fırsat bilen Cengiz Han'ın güçlü bir aktör olarak sahneye çıkması ve batı yönlü ilerleyişi siyasal alandaki dengeleri daha da karıştırdı. Haçlı savaşlarında taraf olan dinlere mensup olmayan Cengiz Han, doğal olarak iki tarafa da ilgi duymayıp yığın halinde ilerliyordu. Her iki taraf için de tehdit unsuru olan Moğollar, Haçlılar tarafından ortak düşmana karşı ittifak kurulabilecek bir güç olarak değerlendirildi ve Haçlılar için son umut olarak görüldü. Dosyamızın bu çalışmasında ise yeni bir ittifak denklemi kurma çabalarında bulunan Haçlıların Moğollar ile ifade edilen emeller doğrultusunda kurdukları ilişkileri inceleyeceğiz.

BEYAZ TARİH / MAKALE

Hz. İsa'nın doğduğu şehir olan Kudüs'ün Müslümanlardan arındırılması Haçlı Seferleri'nin, en azından o gün için en büyük gerekçesiydi. Aslında o dönemde de bilinen fakat dillendirilmek istenmeyen başka gerekçeler de vardı. Bunların en önemlisi ekonomiydi. Büyük Roma İmparatorluğu dağıldıktan sonra

Avrupa’daki emperyal gücün merkezi, Doğu Roma (Bizans) oldu. Bizans’ın yayılmacı ve sömürücü gücü, Anadolu kapılarına dayanan Müslüman Türkler tarafından tehdit edilmeye başlandı. Abbasiler eski kudretine dönemeyecekleri bir yola girmiş ve İslam’ın bayraktarlığını Türklere kaptırmışlardı. Ancak, tıpkı cahiliye devrinin sancılarını yaşayan Araplar gibi Türkler de eski inançların yarattığı karmaşık zihin dünyasıyla mücadele ediyorlardı. Ön Asya’nın girişini tutan ve gözünü kırpmadan ölmeye ve öldürmeye hazır müritlerden müteşekkil İsmaililer bu mücadelenin odağında yer alıyordu. Avrupa Hristiyan dünyası için doğunun zengin topraklarına uzanmanın yollarından biri olan Haçlı Seferleri beklenen neticeyi vermemişti. Ortaya koyduğu mücadele ile Avrupa’da da adından övgüyle söz ettiren Selahattin Eyyubi’nin kahramanlığından sonra Haçlı Seferleri'nin altında yatan psikolojik gerçek de ortaya çıkmaya başlıdı. Bunun ispatı IV. Haçlı Seferi’dir.

1198 yılında seçilen yeni Papa III. Innocentus, kendinden evvelki papaların popülizmini sürdürdü. Koltuğunun sağlamlığı elbette ki yeni bir Haçlı birliği oluşturabilmesine bağlıydı. Tüm Avrupa’yı gezen Papalık görevlileri, hassasiyetleri yeniden uyarmayı başardı. III. Haçlı Seferi’nde karada başarı sağlanamamış fakat Kıbrıs ve Akka gibi stratejik yerler ele geçirilmişti. Bu kez Mısır üzerinden asker çıkarılmaya karar verilmişti. Bunu başarmanın yolu, o dönemde Avrupa’nın tek büyük deniz gücü konumundaki Venediklileri ikna etmekten geçiyordu. Haçlı Seferi için Avrupa’dan beklenen katılım az olunca Venedik’e ödenecek para da temin edilemedi. Buna karşılık Venedik, kadim düşman Macarlara karşı yapacağı savaşa askeri destek talep etti. İşte bu, Haçlı Seferleri tarihindeki en önemli çatlağı oluşturdu. Hristiyanlık adına yapılan bir sefer ve bu uğurda harcanan Hristiyan Macarlar…

Haçlı Seferleri salt Müslümanlara karşı düzenlenmiş dini bir operasyon değildi. Esasen temelinde ekonomik kaygılar besleyen bir idealin, önüne çıkan her engeli aşmaya çalışacağı aşikârdı. 1094 yılında Avrupa'da görülen şiddetli kuraklık ve salgın hastalıkların ardından ciddi bir ekonomik kriz başlamış, feodal toplum düzeninde hemen her tabaka ezildiğini iddia etmeye başlamış, şövalyelerin terör estirdiği ortamda, beslenme kaygısının yanı sıra güvenlik kaygısı da baş göstermişti. 1071'den itibaren Anadolu'ya hızla yerleşmeye başlayan Müslümanlardan kurtulmak için planlar kurulurken, bunu ilk defa dile getiren Papa VII. Gregorius oldu. Ancak bunu hayata geçiren, halefi II. Urban olacaktı. Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un resmi çağrısıyla başlayacak olan Haçlı Seferleri'nin diğer bir amacı da Orta Doğu'da Papalığın söylemine karşı gelen ve Müslümanlar ile uyumlu yaşayan Heretik Hristiyanlarını yola getirmekti. 1097 yılında İstanbul önlerine gelen devasa Haçlı ordusunu karşısında gören Komnenos, her an kontrolden çıkabilecek bu gücün kendisini hedef alabileceğinden endişeliydi.

Bu esnada, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan Avrupa'da beliren tehlikenin farkında olduğu halde Malatya Ermeni Kontluğu üzerine yürümekteydi. 1096 yılında daha çok dini inancın etkisiyle hareket eden düzensiz bir Haçlı ordusu ile karşılaşan ve kolayca imha eden I. Kılıç Arslan'ın bir yıl geçmeden gelen bu muazzam ordu karşısında hazırlıksız yakalanması kaçınılmaz oldu. Yapılan başarısız savunma girişimlerinin ardından Haçlıların daha fazla zarar vermeden Kudüs yönünde hareket etmelerine izin vermekten başka çare kalmadı. Urfa Kontluğu'nu kuran Haçlılar Antakya'ya yöneldiler. Bizans ve Hristiyanlık için özel bir öneme sahip olan Antakya'nın hakimiyeti,

görünüşte Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı olan Yağı Sayan'ın elinde bulunuyordu. Şehrin Hristiyan tebaasına güvenmeyen Yağı Sayan, Hristiyan erkeklerini şehir surlarının dışında hendek kazmakla görevlendirdi. Hendek kazıldıktan sonra onları tekrar şehre almadı. Ancak bu paranoyanın haklılığını bir Müslüman teyit etti. Firuz adındaki bir kale muhafızını para karşılığında yanlarına çeken Haçlılar buldukları boşluktan şehre akın ettiler. Bu esnada Yağı Sayan kaçmıştı.

İslam kaynaklarında Haçlıların yaptığı büyük katliamlara geniş yer verilmiştir. Ancak içlerinde biri var ki, Hristiyanlarca tutulan raporlarda da teyit edilmektedir. Bugün İblid olarak bilinen mevkide bulunan Maarretü'n-Numan üzerine yapılan sefer başarısız olunca şehir surları önüne yerleşen Haçlılar, savunma direncinin kırılması için bekleyişe geçmişlerdi. Bir süre sonra surlardan aşağı inip evlerine geçen şehir halkının dikkatsizliğini fırsat bilen Haçlılar şehre girdiler. Aynı gün içinde yaklaşık 20 bin Müslüman katledildi. Kin ve nefretin dışa vurumu olarak yapılan katliam, yamyamlığa dönüşmüştü. Haçlı kronikleri cesetlerin kazanlarda kaynatılarak çorba yapıldığı, çocukların ise şişe geçirilerek pişirildiğinden bahsetmektedir.

1099 yazında Kudüs önlerine gelen Haçlılar şehri almak için büyük bir hazırlık yaptılar. 5 Temmuz'da başlayan başarısız girişimlerin ardından şehir 15 Temmuz'da düştü. Kudüs komutanı İftika el-Devla, canı bağışlanması karşılığında şehri Haçlılara teslim etti. Bu tarihten 1187 yılında Selahattin Eyubi'nin gelişine kadar Kudüs Haçlıların elinde kaldı. Bu esnada, dünya tarihinin akışını değiştirecek olan Temuçin (Cengiz Han) doğup Moğolistan bozkırlarında büyümeye ve yakacağı ateşin kıvılcımını çakmaya hazırlanıyordu.

Cengiz Han ve Moğollar

Cengiz Han'dan önceki tarihleri oldukça karanlık olan Moğolların tarihi genel olarak tahminlere dayalı olarak açıklanmıştır. Bugün yaşadıkları Moğolistan coğrafyasına ne zaman yerleştikleri konusunda da tam bir fikir birliği olmamakla birlikte Asya'nın kuzey doğusundaki Mançu-Tunguz kültürü ile kadim bir bağ kurdukları görüşü hakimdir. En eski kayıtlara Çin kaynaklarından ulaşılmaktadır. III. yüzyılda siyasal bir teşekkül olarak adlarından söz ettiren Sienpilerin Proto-Moğollar olduğu düşünülmektedir. Daha sonra etkin bir siyasi güç olarak tarih sahnesine çıkan Avarların da bir Moğol teşekkülü olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde Büyük Hun İmparatorluğu'nun kimliğine dair sorgulamaların arttığı görülmektedir. Hunların idari teşekkülünün ağırlıklı olarak Türk olduğu gerçeği değişmemekle birlikte bu imparatorluğun federatif yapıdaki bir Türk-Moğol Devleti olduğunu vurgulamak gerekir. Türklerin Mete Han olarak isimlendirdiği Hun imparatoruna Moğollar Motun Sanun adını vermektedirler. Bugün için Cengiz Han'ın Türk olabileceğini ifade eden görüşlerin temelinde yine Hunların kimliği ile ilgili karmaşa yatmaktadır. Cengiz Han'ın Hunları atası olarak kabul ettiğine dair kesin olmayan kayıtlar mevcut olmakla birlikte, bunun nedeni, Cengiz Han'ın bir Türk olması değil, Hun Devleti'ne bir Moğol devleti olarak bakması ile ilgili olmalıdır.

Cengiz Han'ın soyu ile ilgili en eski şecerenin Moğolların Gizli Tarihi (MGT) olduğu bilinmektedir. Yazarı bilinmemekle birlikte tamamlandığı 1240 yılı, oğlu Ögedey'in hükümdarlığına rastlar. Eser Şamanizm kültür dairesi içinde oluşturulmuştur. Cengiz Han gibi

büyük bir imparatorun sıradan biyolojik süreçlerle dünyaya gelmiş olması beklenemezdi! Bu nedenle hayvan ata ve babasız doğum mitlerinden oluşan bir anlatı yoluna gidildi. Ataları, Börte Çinoa (Bozkurt) ile dişi bir geyik olan Goa Maral'dır. Moğol İmparatorluk boyu olan Borciginler ile tarihi bir bağ kurmak adına Harçu'nun oğlu olan Borcigidai Mergen'e kadar birçok isim sıralanmıştır. Bunlar, Türklerdeki Oğuz Kağan'a kadar sıralanan efsanevi isimler gibidir. Bu isimler arasında dikkat çekenlerden biri de Duva Sohor'dur. Sohor kelimesi Moğolcada kör manasındadır. O da Türklerde görülen tepegöz ile benzer bir figürdür. Üç göç mesafesi uzaklığı gören bu gözler, kardeşi Dobun Mergen'e eş olacak Alun-Goa'yı görmüştür. İşte bu andan itibaren babasız doğum olgusu ve soy bilmecesi başlayacaktır. Dobun Mergen bir gün ormanda gezinirken karşılaştığı yoksul bir adamın çocuğunu, yiyecek karşılığında değiş tokuş ederek alıp eve getirmiş ve öz çocuklarına kardeş yaparken kendisi de kısa süre sonra ölmüştür. Alun-Goa kocasız geçen yıllardan sonra bir gün üç çocuk dünyaya getirir. Öz evlatları, üvey kardeşten şüphelenip annelerini ağır şekilde itham ederken Alun-Goa bu doğumun kutsal ışık vasıtasıyla gerçekleştiğini söyleyerek, soya kutsiyet atfetmiştir. Fakat MGT yazarı bu anlatıya, aileden olmayan bir çocuğu karıştırarak şaibe kapısını açık bırakmıştır. MGT'de buna benzer durumlara sıkça rastlanmaktadır. Moğol tarihi ile ilgili kaleme alınan eserlerin hemen tamamında bahsi geçen Cuçi konusundaki şaibeli durumun temel kaynağı da yine MGT'dir. Bu nedenle, amacının Büyük Moğol İmparatorluğu ve Cengiz Han'ı yüceltmek olduğu bilinen bu eserin daha dikkatli değerlendirilmeye ihtiyacı vardır.

Kıyat kabilesinin Borçigin kolundan olan Cengiz Han'ın ataları Moğolistan bozkırlarındaki çeşitli güç odaklarından öne çıkanlar arasındaydı. Bu onun bozkır aristokrasisi içinde doğduğu anlamına

gelmektedir. Ancak babası Yesühei Bahadır'ın kadim düşman Tatarlarca öldürülmesinden sonra henüz çok küçük yaşta olan Temuçin etrafında birleşmek istemeyen boylar onu ve ailesini birer birer terk ettiler. Çok zor bir çocukluk geçiren Temuçin, kan kardeşi (andası) Camuha'dan büyük destek gördü. Evliliğinin ilk günlerinde Merkitler tarafından kaçırılan karısı Börte'yi de Camuha'nın yardımı ile kurtardı. Ancak Börte evine bir soru işareti ile dönmüştü. Hamileydi. Bu soru işareti Cengiz'in ölümüne kadar kanayan yarası olacaktı. Börte'ye olan aşkı öyle büyüktü ki, bu sorunu kabullendi. Ancak oğluna verdiği isim her şeyi anlatıyordu: Çuci. Davetsiz misafir. Oğuz Kağan Destanı'nda da anlatılan Kıpçak'ın doğumu da böyle beklenmeyen bir zamanda gerçekleşmiştir. Ve ne tesadüftür ki, ikisi de Kıpçak bozkırlarının hakimi olacaktır.

Temuçin, yoluna çıkan tüm engelleri aşmaya kararlıydı. Buna henüz çocukken üvey kardeşini öldürmekle başlamıştı. Sırada kan kardeşi Camuha ve en büyük desteği görüp "babam" dediği Van Han vardı. Kadim düşman Merkitler ve Tatarları bertaraf ettikten sonra 1206 yılı gelmişti. Toplanan büyük kurultayda Moğolların büyük hanı seçilen Temuçin'e Çinggiz (deniz) unvanı veridi. Artık, Cengiz Han olarak anılacaktı.

Tarihin Değiştiği Şehir: Otrar

Tarih kaynakları Cengiz Han'ın en büyük hedefinin Çin'i ele geçirmek olduğunu yazmaktadır. Büyük han olur olmaz ilk işi Çin'e saldırmak olan Cengiz Han, 1211 yılında ilk büyük başarısını kazanmış, Çin'i vergiye bağlamış ve Çinli bir prenses ile evlenmişti. Kısa süre sonra

gevşemeye başlayan ilişkilere balans ayarı vermek amacıyla 1215'te Çin'e yeniden saldıran Cengiz Han bu kez hedefine ulaşmış gibi görünüyordu. Ancak Cengiz Han'ın bu muazzam yükselişini yakından takip eden ve Çin'i almak hayalinde olan bir başka devlet adamı daha vardı: Alaaddin Harzemşah. Büyük Selçuklu Devleti tarihe karışırken uçsuz bucaksız topraklara sahip olan Harzemşahlar Devleti doğuda hiç beklemedikleri bir tehditle karşı karşıyaydı. Cengiz Han'ın sahip olduğu gücü anlamak ve atılacak adımlar öncesi zaman kazanmak isteyen Alaaddin Harzemşah, ticaret anlaşması teklifinde bulunmuş ve buna olumlu cevap almıştı. İlk adımı Cengiz Han atmış ve Harzemşah sarayının bulunduğu Ürgenç'e ulaştırılmak üzere yaklaşık dört yüz develik bir ticaret kervanı göndermişti. Kervan Otrar'a geldiğinde, şehrin valisi İnalçık (Kayır Han) tarafından durduruldu. Bu denli büyük bir kervanın salt ticari kaygılarla gönderilmeyip, içlerinde casusluk faaliyeti yürütenlerin de bulunduğu gerekçesi ile kervandakiler önce tutuklanmış, daha sonra tamamı öldürülmüşlerdi. Olayı duyan Cengiz Han üzüntüsünden Burhan Haldun Dağı'na çıkarak günlerce Tengri'ye yalvarmış ve ağlamıştı. Bu kez üç elçi hazırlayarak Alaaddin Harzemşah'a göndermiş ve zararın karşılanıp, İnalçık'ın teslim edilmesini talep etmişti. Ancak saray ile akrabalık bağı da olan İnalçık teslim edilmek bir tarafa, elçilerin sakalları ve saçları kesilerek geri gönderilmişlerdi. Siyasi diplomaside büyük bir hakaret sayılan bu eylemin karşılığı ise dünya tarihinin akışını başka bir mecraya taşıracak şiddette oldu. Kaynaklar, ordunun bir kısmı Çin kuşatmasında olmasına rağmen, Cengiz Han'ın iki yüz bin kişilik kuvvetle Otrar'a yürüdüğünü yazmaktadır. 1220 yılında Moğollar Otrar surları önündeydiler. Kuşatma beklenenden uzun sürünce Cengiz Han, oğulları Çağatay ve Ögedey'i ordunun başında bırakarak Buhara üzerine yürüdü. Buhara tarihin gördüğü en büyük katliamı yaşarken bu esnada Otrar da düşmüştü. İnalçık açgözlülüğünün bedelini midesine gümüş akıtılarak ödemişti. Bu tarihten itibaren Türk

İslam kültürünün en güçlü kaleleri olan Rey, İsfahan, Nişabur, Ürgenç ve Tebriz gibi şehirler katliamın ardından karanlığa gömüldüler. Alaaddin Harzemşah kaçarak Hazar Denizi'nde bir adaya sığındı ve burada açlıktan öldü. Oğlu Celaleddin ise yıkılmaya yüz tutan devleti yeniden toparlamaya girişti. Ancak mücadelesi Moğollardan kaçmakla geçen bir sürgün hayatına dönmüştü. Anadolu Selçuklu hükümdarı Alaaeddin Keykubat'tan yardım istediyse de Keykubat, Harzemşahlar'ın Büyük Selçuklulara yaptığı vefasızlığı hatırlayarak yardıma yanaşmadı.

Cengiz Han'ın 1227 yılındaki ölümünden sonra Moğollar hedef gözetmeksizin Batı yönünde ilerlemeye devam ettiler. Cuçi ulusu olarak bilinen ve tarihe Altın Orda Devleti olarak geçecek olan siyasal yapı Rusya steplerinden Orta Avrupa içlerine kadar yayılmış ve Hristiyan dünyasının kabusu olmuştu. Gürcüler ve Ermeniler de bu şiddetten paylarına düşeni almışlar ve tuttukları tarihi raporları dünya kamuoyuna yaymışlardı. Ruhani lider IX. Gregorius (1227-1241)'un sözleri her şeyi özetliyordu: " Fikrimi inatçı ve dehşetli meseleler meşgul etmektedir. Mukaddes toprakların hazin halleri, Kilisedeki ihtilaflar ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun keder veren hali… Fakat itiraf edeceğiz ki, Moğol istilası yanında bunlar bir hiçtir."

Haçlı-Moğol İttifakı: Olasılıklar

Selahattin Eyyubi'nin 1187 yılındaki büyük zaferinden beri Haçlı ittifakları kurulmaya devam ediyordu. III. Honorious'un ölümünün ardından Papalık makamına geçen IX. Gregorius, Altıncı Haçlı Seferi'ni başlatması için Kutsal Roma Germen İmparatoru II. Friedrich'e

baskılarını arttırdı. Papa, güney İtalya üzerinde gözü olduğunu bildiği imparatoru, birlik kurmakta geç kaldığı gerekçesi ile aforoz etti. Gemilerde baş gösteren salgın hastalıklara rağmen birliği kuran II. Friedrich Haçlı ordularının başında sefere katıldı. Bu kez hiç denenmemiş bir yöntemle Kudüs'ü almayı planlıyordu. Mısır, Suriye ve Filistin'i elinde bulunduran Eyyubi sultanı Kamil bin Adil Mısır hakimiyetine büyük önem veriyordu. II. Friedrich, el-Kamil'e stratejik bir teklifte bulundu. el-Kamil, Mısır'a dokunulmaması karşılığında Kudüs'ü teslim edecekti. Friedrich'in Papa ile arasının açık olduğunu bilen el-Kamil, bu teklifi kabul ederek Kudüs'e açılan bir koridor üzerindeki Beytüllahim, Nasıra, Yafa ve Sayda'yı Haçlılara teslim ederken, Müslümanlara büyük imtiyazlar tanınması şartıyla Kudüs'ü Haçlılara teslim etti. Bu başarısına rağmen işler Friedrich'in istediği gibi gitmedi. Meşruiyetini kabul etmeyen baronlar ile büyük bir iktidar mücadelesine girişen Friedrich, bu mücadelede oldukça yıprandı. Bu esnada el-Kamil ölmüş ve yerine oğlu Salih Eyyüp geçmişti. Moğolların önünden kaçıp gelen Harezm Türklerinin cihat aşkı da eklenince rüzgâr tersine esmeye başlamıştı. 1244 Temmuz'unda Kudüs'ü alan Müslümanlar Haçlı ordusuna büyük bir darbe indirdiler. Bu tarihten sonra Haçlılar yeniden eski güçlerine kavuşamadılar. Karadeniz'in kuzeyinden Hristiyan Avrupa'ya saldıran Moğolların yönünü Orta Doğu'ya çevirmeleri ise ittifak olasılıklarını gündeme getirmişti.

Cengiz Han ölürken imparatorluğu dört oğlu arasında paylaştırmış, yerine Ögedey'i bırakırken, kendinden önce ölen Cuçi'nin oğullarına uzak kıpçak bozkırlarını bırakarak adeta onları tecrit etmişti. Torunu Batu liderliğinde Avrupa'ya yapılan akınlar o kadar şiddetliydi ki, Papa dahi çaresiz bekliyordu. Çünkü kitabi dinlere ilgisiz olan Moğolları durdurabilecek bir neden yoktu. Ögedey'in 1241 yılındaki ölümü

nedeniyle geri dönmek zorunda kalan Batu, Avrupa'nın rahat bir nefes almasına izin verdi. Moğollar ile diplomatik ilişkiler kurulmasına karar veren Papa IV. Innocentus 1245 yılında topladığı Lyon konsülünde Plano Carpini başkanlığında bir elçilik heyetini Moğol sarayına gönderdi. İlk durağında Altın Orda sarayında Batu Han ile görüşen Carpini bu muazzam güçten oldukça etkilenerek Karakurum'a hareket etmiş ve aynı yıl Güyük'ün huzuruna çıkarak, Papa'nın Moğolları Hristiyanlığa davet ettiği mektubunu taktim etmişti. Güyük'ün cevabı çok sert olmakla birlikte, bu yolculuktan edindiği kıymetli bilgileri Avrupa'ya taşıyan Carpini görevini tamamlamış oldu. Aldıkları cevap ile adeta yıkılan Hristiyan dünyası çaresizlik içinde beklerken, üç yıl sonra 1248'de beklenmedik bir gelişme oldu. Esasen Güyük'ün İsmaililer ve Abbasiler ile görüşmesi için gönderdiği Elçigiday, Haçlılarla bir anlaşma yapma insiyatifi kullanmaya kalkıştı. Bu esnada Kıbrıs'ta VII. Haçlı Seferi için hazırlık yapmakta olan Fransa Kralı IX. Louis ile görüşen Elçigiday'ın yolladığı görevliler, Elçigiday'ın Hristiyanlığı kabul ettiğini, Güyük'ün de Hristiyanlığa meyilli olup, annesinin de Hristiyan olduğunu, yakında İslam dünyası üzerine saldıracaklarını söyleyip adadan ayrılmışlardı. Kısa süre sonra Güyük'ün ölümünün ardından başa geçen Mengü Han bu ikiyüzlülüğü affetmeyerek Elçigiday ve yardımcılarını idam ettirdi.

Mengü Han devrinde bu kez Fransisken rahibi Rubruk Moğol sarayına elçi olarak gönderildi. 1253 yılında Fransa'dan başladığı yolculuğunu İstanbul, Kırım ve Kafkaslar üzerinden Altın Orda topraklarında sürdüren Rubruk, Hristiyan olduğunu bildiği Sartak'ın sarayında bir süre kaldı. Sartak'ı Moğol-Haçlı ittifakı konusunda ikna etmeye çalışsa da Sartak, babası Batu Han'ı işaret etmişti. Batu'ya takdim edeceği mektubu kaybettiğinden daha fazla vakit kaybetmeyerek Karakurum'un yolunu tuttu. Yanında iyi bir tercümanı da olmadığı için

artık Moğolları etkilemesi zordu. Doğaçlama konuşmalarla Mengü'nün saygısını kazansa da onu etkileme şansını yakalayamadı. Yaklaşık bir yıl sonra Fransa'ya geri döndü.

İlhanlılar ile Memluklular arasında süren uzun savaşlarda her iki taraf da yorulmuştu. Buna bir de akraba Altın Orda ile yaşanan olumsuzluklar eklenince İlhanlılar çareyi Hristiyan Avrupa'ya yanaşmakta buldular. Hülagu'nun eşi ve gözdesi olan Dokuz Hatun'un Nesturi Hristiyan olması nedeniyle bu dönemde Hristiyan tebaaya daha ılımlı yaklaşıldığı bilinmektedir. Onun bu etkisi, üvey evladı olan Abaka döneminde de sürmüştü. Abaka daha politik davranarak Bizans Kralı VII. Mikhail'in gayri meşru kızı Maria Despina ile evlendi. Bununla da yetinmeyen Abaka İslam'ın yayılmasını engellemek adına bir takım önlemler de aldı. Ardından başa gelen, Teküder Hristiyan olarak doğup daha sonra Müslüman olmuştu. Şamanizme karşı çok sert bir tavır takınan Teküder'i deviren ise yine bir şaman olan yeğeni Argun oldu. Argun'un zihnini meşgul eden en önemli konu Memluklerdi. Bunun için yeniden bir Haçlı ittifakı olasılığı denendi. 1285'te Papa IV. Honorius'a, 1289'da IV. Philipp'e ve 1290'da Papa IV. Nicolas'a mektuplar yazdı. Aldığı cevaplar genellikle temkinli bir Avrupa ile karşı karşıya olduğunu gösteriyordu. Geleceğin İlhan'ı olacak Olcaytu'yu vaftiz etmiş, Papa'yı da onurlandırmak için oğluna Nicholas ismini vermişti. Argun, 1288 yılında, Avrupa'dan Moğolistan'a giden rahiplerin tersi istikamette bir heyeti Papa'ya göndermeye karar verdi. Bu görevi Rabban Çauma'dan başkası yapamazdı. Uygur Türklerinden olan ve Moğollara bilgisi ve kültürüyle büyük hizmetlerde bulunmuş olan Çauma, dört dili ana dili gibi konuşuyor, Kubilay devrinde edindiği diplomasi diliyle de bu iş için biçilmiş kaftandı. Daha da önemlisi Hristiyan'dı. Aralarında rahipler ve piskoposların da bulunduğu kalabalık bir heyet ile Napoli'de karaya

çıktığında Papa IV. Honorius ölmüş, yerine kimin Papa olacağı tartışılmaktaydı. Kardinaller meclisinin açılışı sırasında Roma'ya vardı ve onlara Argun'un mesajını iletti. Siyasi bir cevap alamayınca buradan Fransa'ya geçti. Birkaç ay sonra tekrar Roma'ya döndüğünde Papa olarak seçilmiş olan IV. Nicholas'ın huzuruna çıktı. Ellerini ve ayaklarını öperek onu selamlayan Çauma'nın bu tavrı Papa'yı çok etkiledi. Birlikte dualar eden Papa, Argun'a iletilmek üzere mektubunu Çauma'ya verdi. Mesajda İlhanlıların Kudüs ve Mısır'a yapacakları saldırıda tam destek verileceği yazıyordu. Ama bu hiçbir zaman gerçekleşmeyecekti.

Sonuç

Asya'daki Büyük Hun Federasyonu'nun dağılmasından sonra başlayan batı yönündeki kitlesel göçlerin sonucu olarak İran ve Anadolu dahil, Avrupa içlerine kadar yayılmış olan Türkler, Hristiyanlığın hamisi konumundaki Doğu Roma İmparatorluğu'nu yıpratmaya ve alenen tehdit etmeye başlarken, VI. yüzyıldan bu yana İslam devletlerine kaptırılmış olan Kudüs'e duyulan özlemin de eklenmesiyle uzun yıllar sürecek olan Haçlı Seferleri başlamıştı. Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkıldığı sürecin ardından Orta Asya'nın batısındaki yönetim boşluğunu Harzemşahlar doldurmuştu. Daha doğuda, Moğolistan bozkırlarında kabileler halinde çok parçalı bir siyasal yaşam hakimdi. Bu siyasal boşluktan yararlanan Cengiz Han ve Moğollar, Hristiyanlar ve Müslümanlar arasındaki savaşta dengeleri değiştirebilecek bir unsur olarak tarih sahnesine çıktılar. İlk zamanlar her iki din de bu büyük felaketten nasibini almıştı. Ancak sonraki dönemde Moğollar, ortak düşmana karşı ittifak kurulabilecek bir güç olarak değerlendirildi. Cengiz Han'dan sonra dört parçaya bölünen

imparatorlukta Altın Orda ve İlhanlılar arasında yaşanan gerginlik nedeniyle stratejik ortaklık arayışına girildi. Altın Orda Hanlığı, ortak düşman olarak gördüğü İlhanlılara karşı Memlukler ile ittifak kurarken, İlhanlılar ise Hristiyan Avrupa’ya yanaşıyordu. Her ne kadar İlhanlı tebaasının büyük çoğunluğu Müslüman olsa da, İslam dünyasının zihninde ve kalbinde derin izler bırakmış olan Halifenin katli gerçeği gün gibi ortadaydı. Bu nedenle Teküder’in Müslümanlığı da dahil olmak üzere İlhanlılara karşı temkinliydiler. İlhanlılar için bu durumda tek çare Hristiyan birliği ile anlaşma yoluna gitmekti. Hristiyan misyonerler Cengiz Han’dan çok önce Asya’nın uzak köşelerine dini tebliğ etmek için gitmişlerdi. Ancak bu bölgelerde yayılma alanı bulan dini eğilim Nesturilik olmuştu. Bu nedenle ümidi kalmayan Katolik Avrupa’nın Moğol saldırılarının en şiddetli olduğu dönemde amacının Moğolları Hristiyanlığa davet etmek olmadığı açıktı. İlhanlıların son yıllarına doğru ittifak arayışına girdikleri Katolik Avrupa’nın bu ihtiyaca samimiyetle cevap vermesi beklenemezdi. Verilen vaatlere sadık kalınmadığı gibi, Moğolların çözülme sürecini takibe başlayan Avrupa için yeni stratejiler geliştirme zamanı gelmişti.